

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Tospråklige assistenter i barnehagen

Bilingual assistants in kindergarten

Kandidatnummer: 150

BLUBACH 2018/19

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Barnehagelærerutdanning

Veileder: Dag Orseth

Innleveringsdato: 30.05.19

Antall ord: 9881

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

ABSTRACT

Multilingual children with a bilingual assistant will have the opportunity to communicate in kindergarten both on their first- and second language with the same person. The purpose of this assignment is to show in which ways bilingual assistants can support multilingual children's development of first- and second language in kindergarten. To examine this, I used qualitative interview. Four different persons who worked as a bilingual assistant in kindergarten were interviewed. The results show that bilingual assistants can support a multilingual development by helping children in many ways. Bilingual assistants can help children understand, when they are in a phase of learning a new language. They can give children the opportunity to communicate at their age and maturity level, and make children dare to use their first language in kindergarten. Supportive scaffolding in conversations and play is a way to support the development of a second language. During the day, conversations, socializing about text and play have a central role, all of which are language stimulating activities. With a bilingual assistant these activities can be used to develop both children's first- and second language in kindergarten.

Keywords: Bilingual assistants, multilingual children, multilingual development, kindergarten

INNHALDSFORTEGNELSE

ABSTRACT	2
1.0 INNLEDNING	5
1.1 Bakgrunn for valg av tema	5
1.2 Problemstilling og avgrensning	5
1.3 Begrepsavklaring	6
1.4 Oppgavens oppbygning	6
2.0 TEORI	7
2.1 Flerspråklige barn	7
2.1.1 Flerspråklighet i barnehagen	8
2.2 Sosiokulturelt læringssyn	8
2.2.1 Stillasbygging	8
2.3 Språkutvikling	9
2.3.1 Flerspråklig utvikling	10
2.4 Språkstimulering.....	10
2.4.1 Språkstimulerende arbeid i barnehagen	11
2.5 Førstespråkets betydning	13
2.5.1. Studier av språklig overføring	13
2.6 Tospråklige assistenter	14
3.0 METODE	16
3.1 Kvalitativ metode	16
3.1.1 Kvalitativt forskningsintervju	16
3.1.2 Valg av deltakere.....	17
3.3 Etske hensyn.....	17
3.4 Metodekritikk	18
3.4.1 Reliabilitet og validitet	18

3.5	Analyse av resultatene	19
4.0	RESULTAT OG DRØFTING	21
4.1	Støtte gjennom hjelp	21
4.1.1	Hjelp til å forstå.....	21
4.1.2	Hjelp til å kommunisere på sitt alders- og modningsnivå	22
4.1.3	Hjelp i lek og samtale	23
4.1.4	Hjelp til å tørre å bruke førstespråket	24
4.2	Støtte språkstimulering	25
4.2.1	Samtale	25
4.2.2.	Samvær omkring tekst.....	27
4.2.3	Lek.....	28
5.0	AVSLUTNING	30
	LITTERATURLISTE	31
Vedlegg 1	Informasjonsskriv tospråklige assistenter	33
Vedlegg 2	Intervjuguide	37
Vedlegg 3	Godkjenning fra NSD.....	39
Vedlegg 4	Samtykkeerklæring.....	40

1.0 INNLEDNING

«Ifølge Stortingsmelding 41 (KD 2009a) utgjør tospråklige assistenter ansatt på midler fra tilskuddsordningen, kun én prosent av de ansatte i barnehagene» (NAFO, u.å.). 1. august 2004 ble det innført en ny tilskuddsordning for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i barnehagealder (Regjeringen, 2004). Etter at tilskuddsordningen ble endret kan tilskuddet brukes til andre tiltak enn tospråklig assistanse. Av den grunn kan NAFO (u.å.) fortelle at det er færre kommuner som benytter seg av tospråklig assistanse. I økende grad blir tilskuddet brukt til språkstimulerende materialer og forsterket norskspråklig pedagog. Fokuset på arbeid med språkstimulering blir først og fremst på norsk, samtidig som antall flerspråklige barn i barnehagen øker.

Gjennom denne bacheloren ønsker jeg å rette søkelyset tilbake til de tospråklige assistentene. Mitt inntrykk er at det er mange som har lite, eller ingen, kjennskap til tospråklige assistenter i barnehagen som er ansatt på tilskuddsmidler, deriblant meg selv før jeg startet på denne studien. Derfor er formålet med denne oppgaven å vise ulike måter tospråklige assistenter kan støtte en flerspråklig utvikling i barnehagen, og dermed få frem hvor bra en slik ordning er og kan være for flerspråklige barn sin utvikling av første- og andrespråk i barnehagen.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Temaet jeg har valgt for oppgaven er flerspråklige barns språkutvikling i barnehagen. Gjennom studiet synes jeg det har vært spesielt interessant med flerspråklige barns språkutvikling, samtidig som det er et veldig dagsaktuelt tema. Flere og flere barnehager vil oppleve at det kommer barn til barnehagen med et annet førstespråk enn norsk. Av disse barna vil noen kunne en del norsk, mens andre så vidt kan noe. I rammeplanen står det at personalet skal støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barnas norsk-/samiskspråklige kompetanse (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 24). For å arbeide i tråd med rammeplanen er det viktig at vi i barnehagen har kunnskap om hvordan vi på best mulig måte kan gjøre dette.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Et tema om flerspråklige barn sin språkutvikling i barnehagen, kan ta mange forskjellige retninger. Av den grunn var det viktig at jeg fant en måte å avgrense oppgaven på når jeg utarbeidet problemstillingen. Tospråklige assistenter i barnehagen var noe jeg hadde lite

erfaring og kunnskap om. Derfor fant jeg ut at jeg ønsket å undersøke og lære mer om deres rolle i forhold til en flerspråklig utvikling i barnehagen.

Jeg har gjort endringer på problemstillingen underveis, selv om den alltid har vært knyttet til tospråklige assistenter og flerspråklige barn sin språkutvikling. Problemstillingen jeg til slutt endte opp med er: *Hvordan kan tospråklige assistenter støtte flerspråklige barn sin utvikling av første- og andrespråk i barnehagen?*

1.3 Begrepsavklaring

Å være *flerspråklig* kan defineres som at en kan snakke og forstå mer enn et språk. I barnehagesammenheng blir *førstespråk* som oftest det språket barnet snakker hjemme og som foreldrene bruker. Andrespråket blir det språket barnet bruker ellers i samfunnet, som for eksempel i barnehagen. Mitt fokus vil være på de flerspråklige barna som har et annet førstespråk enn norsk og norsk som andrespråk.

Min oppgave retter seg mot *tospråklige assistenter* ansatt på tilskuddsmidler. De er en ekstra person på en avdeling i barnehagen, vanligvis en dag i uken, som har fokus på barna med samme førstespråk som seg selv. Når jeg snakker om hvordan tospråklige assistenter kan gi *støtte*, mener jeg hvordan de kan hjelpe og ha en positiv rolle i forhold til en flerspråklig utvikling i barnehagen.

1.4 Oppgavens oppbygning

Jeg innleder kapittel 1 med å gjøre rede for hva min bacheloroppgave handler om. Videre i kapittel 1 presenterer jeg bakgrunn for valg av tema, problemstillingen og begrepsavklaringer. I kapittel 2 presenteres sentrale begreper i lys av teori som er relevant å trekke fram for å svare på min problemstilling. I kapittel 3 blir den kvalitative forskningsmetoden presentert, med bruk av intervju for å utvikle data. Resultatene og drøftingen av problemstillingen kommer i kapittel 4. Avslutningsvis kommer en avslutning i kapittel 5, som blant annet inneholder en konklusjon på problemstillingen.

2.0 TEORI

2.1 Flerspråklige barn

Barn betegnes som flerspråklige dersom de allerede har utviklet mer enn ett språk, de er i en situasjon hvor de må utvikle mer enn ett språk, eller dersom de er i gang med utviklingen av et annet språk (Høigård, 2013, s. 199). Flerspråklige barn vil ha det vi kaller første- og andrespråk. Dersom de kun har ett førstespråk og ett andrespråk kan vi også si de er tospråklige, men jeg vil benytte meg av begrepet flerspråklige barn. Begrepet førstespråk kan defineres på ulike måter, ut ifra det har jeg funnet en definisjon som jeg tenker definerer begrepet på en nyansert måte. «Førstespråk brukes om en persons muntlige, eventuelt også skriftlige, hovedspråk. Vanligvis vil dette være det språket personen har lært først, bruker mest og er nærmest knyttet til følelses- og identitetsmessig.» (Engen & Kulbrandstad, referert i Høigård, 2013, s. 200). Andrespråk brukes om et språk som en lærer eller har lært i et miljø der det er i bruk som dagligspråk og som er avgjørende for å fungere i storsamfunnet. Betegnelsen brukes også selv om det er det tredje språket en lærer (Høigård, 2013, s. 200). Det kan for eksempel være et barn som snakker arabisk hjemme, men når barnet begynner i barnehagen blir det eksponert for norsk og må lære seg språket for å kunne forstå og gjøre seg forstått i barnehagen.

Det er ulike grunner til at et barn blir flerspråklig. Det blir kalt samtidig/simultan flerspråklighet dersom barnet møter mer enn ett språk før treårsalderen. Her er den vanligste formen at foreldrene bruker hvert sitt språk til barnet. Det kan være at den ene av foreldrene snakker et minoritetsspråk (språket mindretallet i samfunnet snakker) og den andre majoritetsspråket (språket flertallet i samfunnet snakker), eller at begge snakker hvert sitt minoritetsspråk. Dersom begge foreldre snakker et minoritetsspråk og barnet begynner i barnehage før treårsalderen, vil det også kalles for samtidig flerspråklighet. Vi snakker om stegvis/suksessiv flerspråklighet dersom barnet lærer et nytt språk etter treårsalderen. Grunnen til at det settes et skille ved treårsalderen er den intense språklæringsfasen som skjer fram mot denne alderen. Etter treårsalderen må ikke alt læres fra grunnen av og barn kan dermed dra stor nytte av førstespråket når de skal lære et andrespråk. Barn som blir stegvis flerspråklige kan være barn som flytter til Norge etter treårsalderen, eller som ikke eksponeres for norskspråket før de begynner i barnehagen etter fylte tre år (Høigård, 2013, s. 200-201).

2.1.1 Flerspråklighet i barnehagen

Som nevnt innledningsvis er det i rammeplanen fokus på at barn skal få mulighet til å bruke morsmålet sitt i barnehagen, samtidig som de utvikler norskspråket. Det innebærer å ha en ressursorientert holdning til det flerspråklige. En ressursorientert holdning handler om å se på flerspråklighet som noe positivt. I barnehagen må en være bevisst på at de voksnes holdninger til det flerspråklige vil være avgjørende for hvordan barna opplever det. Har de voksne positive holdninger til det flerspråklige vil det smitte over på barna (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s. 69). Det kan for eksempel gjøres ved at de voksne viser interesse for andre språk enn norsk, at de fremhever hvor kjekt det er å kunne flere språk, eller oppmuntret og legger til rette for at barn kan bruke både første- og andrespråket i barnehagen.

2.2 Sosiokulturelt læringssyn

I det sosiokulturelle læringssynet blir læring sett på som sosialt betinget, altså at barn lærer av og med andre. Kjernen i læreprosessene er språket og det er redskapet for tenkning og handling. I det sosiale felleskapet vil språket utvikles og i ettertid vil en selv bearbeide de inntrykkene og erfaringene som blir gjort i det sosiale felleskapet. Her er Vygotsky et sentralt navn. Området mellom det en kan gjøre på egenhånd og det en kan gjøre med hjelp, ble Vygotskys utgangspunkt for det han kalte den nærmeste utviklingssonen. Han mente oppgaver skal legges på et litt høyere nivå enn det barn klarer på egenhånd, slik at dem har noe å strekke seg etter og på den måten utvikle seg (Sandvik & Spurkland, 2012, 35).

2.2.1 Stillasbygging

Med utgangspunkt i Vygotsky's «nærmeste utviklingszone» utviklet Bruner begrepet «stillasbygging». Stillasbyggingen handler om å være et støttende stillas for barn i barnehagen. Det innebærer at den voksne skaper situasjoner innenfor den nærmeste utviklingssonen. I slike situasjoner skal den voksne hjelpe barna, men det er viktig å være sensitiv slik at barna opplever mestring, selv om den voksne er til stede og hjelper (Witteck, 2012, s. 109). Ifølge Bruner kan et støttende stillas være språklig ved at den voksne forenkler språket på en måte som er tilpasset barnets kompetanse, slik at barnet kan delta med det språklige repertoaret det har til rådighet (Bruner, referert i Sandvik & Spurkland, 2012, 37).

«Støttende stillas har vanligvis en klar struktur hvor følgende seks komponenter kan identifiseres:

1. Graden av assistanse er tilpasset barnets kompetanse
2. Graden av assistanse minsker jo mer barnets ferdighet øker
3. Graden av assistanse er regulert i forhold til oppgavens vanskelighetsgrad
4. Assistanse har preg av fint justerte og kompletterende svar på barnets handlinger.
5. Det skjer en internalisering, slik at de lærte prosedyrer etter hvert kan utføres av barnet på egen hånd
6. I svært mange tilfeller er læreren ikke oppmerksom på den uformelle pedagogiske aktiviteten han utfører i slike uformelle situasjoner» (Huneide, 2003, s. 64).

2.3 Språkutvikling

Barnehagealderen er den viktigste perioden for utvikling av muntlige språkferdigheter. Sentralt for barns utvikling av muntlige språkferdigheter er uformelt samvær og samspill med andre som snakker samme språk. Dette fordi det er nær sammenheng mellom barns språkkompetanse og deres evne og mulighet til kontakt og samspill med andre. For eksempel er det en stor fordel at barn i samspill med andre barn og voksne kan bruke språket på en måte som gjør at de blir forstått (Kibsgaard & Husby, 2009, s. 15). Det er ikke så enkelt for barn med lite verbalspråk å gjøre seg forstått når de kommuniserer med andre.

Språkutvikling er en prosess hvor flere områder av det språklige systemet utvikler seg. Har barn utviklet et godt begrepssystem vil det danne grunnlag for videre språkutvikling, som ord sin bøyings- og lydform, og setningsoppbygging. (Egeberg, 2016, s. 18). Begrepssystem handler å være kjent med ordenes uttrykk (det en hører når ordet sies, eller ser når ordet er skrevet), innhold (ordets betydning) og referenten («bilde» av ordet). Begrepssystemet blir bygget av erfaringer, kunnskaper og det sosiale miljøet barnet har vært i (Høigård, 2013, s. 158). Førstehåndserfaringer er svært sentralt når barn skal utvikle en større forståelse for begreper og handler om å få direkte, sansemessige erfaringer med referentene.

Førstehåndserfaringer er tilfeller hvor det er mulig å gripe om referenten, slik at barn kan ta alle sine sanser i bruk i møte med referenten. Gjennom barns førstehåndserfaringer er det viktig at de voksne navngir referentene og snakker med barna om de erfaringene de har gjort. Andre håndserfaringer beskrives som de erfaringene barn får gjennom forklaring, beskriving og definisjon (Høigård, 2013, s. 163).

Barns samhandling i ulike mikrosystemer er viktig for barns språkutvikling. Mikrosystemer består av mennesker som har direkte innvirkning på barnet og som barnet er i samspill med. Foreldre og andre barn og ansatte i barnehagen er eksempler på mikrosystemer i barns daglige liv. Kvaliteten i barn sine mikrosystemer virker inn på deres læring. Det vil si at de språklige erfaringene barn får i samspill med nærmeste familie, og voksne og barn i barnehagen, blir viktig for deres språkutvikling (Grøver, 2018, s. 18). Ettersom det er vanskelig å styre hvordan og hvor mye foreldre snakker til barna sine, og ettersom noen barn ikke har norsk som førstespråk, blir det viktig at vi i barnehagen arbeider aktivt med språkutviklingen til barna i barnehagen.

2.3.1 Flerspråklig utvikling

Flerspråklige barn utvikler språkene i prinsippet på samme måte som enspråklige. De kan lære gjennom første- og andrespråket. Utgangspunktet for det som læres vil være det mentale begrepssystemet, som blir en kombinasjon av første- og andrespråket. Det kan være forskjellig hva barn lærer på de ulike språkene og også store forskjeller på ferdighetene barn har på de ulike språkene. Ferdighetene og utviklingen et barn har på sine språk avhenger av faktorer som alder da de begynte å lære språket, hvor mye de har blitt eksponert for språket, språkets sosiale status og hvor lyst barnet har til å lære språket. (Egeberg, 2016, s. 19).

«Undersøkelser viser at barn som har fått morsmålsopplæring, på mange områder har klart seg bra faglig og relativt raskt tatt igjen de enspråklige barna i faglige ferdigheter i skolen. Sammenlignet med dem har de som ikke har fått språklig støtte på morsmålet, hatt en langsommere prosess» (Cummins, referert i Giæver, 2014, s. 71). Når barn får møte språkene de snakker på ulike arenaer vil den flerspråklige utviklingen styrkes. Utfordringen her er at flerspråklige barn hører kanskje bare førstespråket i hjemmet, sammen med familien. Dersom det er ansatte eller andre barn i barnehagen som snakker samme språk kan det for eksempel legges til rette for at de kan være sammen. (Giæver, 2014, s. 71). I noen barnehager er det for eksempel kun ett barn med polsk som førstespråk. Da kan et alternativ være å søke om å få en tospråklig assistent, noe jeg skal komme nærmere inn på senere i oppgaven.

2.4 Språkstimulering

Når en arbeider med språkutvikling er det sentralt med språkstimulerende arbeid.

Språkstimulering kan bli sett på som en utviklingsprosess som skjer dersom forholdene rundt

legger til rette for det. Stimuleringen sitt formål er å styrke, øke takten på eller fremme den språklige utviklingen. Språkstimulering kan kjennetegnes ved å:

- Øke eksponeringen for språket eller deler av det språket som skal læres. Et eksempel er å bevisst bruke språket så mye som mulig rundt barn.
- Bedre deltakelsen til barnet i kommunikasjon på språket. Ett eksempel er å hjelpe barna til å snakke og leke med andre barn.
- Styrke lysten og viljen barnet har til å kommunisere. Ett eksempel er å være positiv og oppmuntrende når barna kommuniserer til deg.
- Tilføre barnet språklige erfaringer av bestemte typer. Ett eksempel er å ha et prosjekt i barnehagen med skogsdyr som tema, hvor å gi barna språklige erfaringer knyttet til temaet er sentralt.

I arbeid med de fire punktene ovenfor vil de språklige erfaringene barn møter øke. Dette fører til styrket språkkompetanse, som igjen fører til endret språklig atferd. Den endrede atferden kan vises i bedre uttale eller at barnet bedre evner å delta i samtaler (Selås, 2017, s. 184-185).

2.4.1 Språkstimulerende arbeid i barnehagen

Språkstimulering kan skje direkte eller indirekte. Språkstimuleringen vil være direkte dersom det er forhåndsbestemte når og hvilke språkferdigheter som skal læres, og indirekte dersom det legges til rette for at barn kan lære språket integrert i andre aktiviteter (Alstad, 2016, s. 36).

Språkstimulerende arbeid i barnehagen kan være indirekte ved å bygge på Høigårds (2013, s. 232) fire aktiviteter som hun mener spesielt fremmer barns språkutvikling. Disse er musiske aktiviteter, gode samtaler, samvær omkring tekst og allsidig lek. Høigård ser på disse aktivitetene som like viktige uavhengig om det gjelder enspråklig barn, barn som lærer et andrespråk eller barn med språkproblemer. Aktivitetene må foregå i en atmosfære som gjør at barna selv ønsker å delta aktivt, som for eksempel at de har lyst å delta i samtalen fordi de interesserer seg for samtaletemaet og er trygg på personene rundt. De fire aktivitetene er ikke aktiviteter en gjør for at barn skal lære seg språket, men når barn deltar i disse aktivitetene blir de en del av et kulturfellesskap samtidig som de påvirker kulturfellesskapet, og i denne prosessen tilegner de seg også språket.

Musiske aktiviteter handler om rytme, bevegelse, sang, rim og regler. Barn trenger ikke å være kommet langt i språkutviklingen for å delta og de blir lett fengnet av musiske aktiviteter, som gjør at de får lyst til å delta. Det skjer mye god språklæring når barnehagen bruker musiske aktiviteter, for da kan alle bli inkludert i et felleskap med fokus på gleden over rytmen, bevegelsen og ordene. For barn med norsk som andrespråk kan det falle mye lettere å synge sanger på norsk, enn å snakke norsk (Høigård, 2013, s. 232-233). Sang vil også være en måte for barn å lære nye ord.

En god samtale er preget av gjensidighet og inneholder emner som engasjerer samtalepartneren, hvor en lytter til hverandre og reflekterer over det som blir sagt. De gode samtaler er det de voksne som har ansvar for å skape med barn. Det forutsetter at de voksne er bevisst over egen språkbruk og rolle, samtidig som en følger opp barns initiativ til samtale. Samtalen er avgjørende for at barn skal bygge opp en god begrepsforståelse, for det er gjennom de gode samtaler barn får ord og begreper som hjelper dem til å forstå og skape mening omkring sine omgivelser og erfaringer. Det er på bakgrunn av dette viktig med voksne som er til stede og kan sette ord på og samtale om de erfaringene barn gjør i barnehagen (Høigård, 2013, s. 233-234).

Samvær omkring tekst er ifølge Høigård (2013, s. 235) situasjoner der en voksen forteller og leser for barn, og samtaler rundt teksten. Fortelling og høytlesning er verbalspråklige aktiviteter, hvor barn utvikler evnene til å danne indre «bilder» fordi de blir utfordret til å forstå primært gjennom språket. Samtidig kan høytlesning av bildebøker bidra som støtte for barn til å forstå det som fortelles. Dette gjelder særlig de yngste og barn som er i ferd med å lære et nytt språk.

Allsidig lek betyr at en leker ulike typer leker. Allsidighet i leken er viktig med tanke på at ulike typer lek utvikler ulike sider ved språket. For eksempel er det forskjell på hva en må kunne si for å leke sjørøvere og når en skal leke butikk. I leken tar barn språklig initiativ og kommuniserer uten dialogstøtte fra en voksen. Gjennom leken må barn forhandle og forklare, argumentere og begrunne, løse eventuelle problemer, bruke fantasien og de tuller og tøyser gjennom språket. Av den grunn er språket svært sentral for barns lek (Høigård, 2013, s. 236).

2.5 Førstespråkets betydning

Det vil være en styrke i den flerspråklige utviklingen om barn får mulighet til å bruke førstespråket i barnehagen (Giæver, 2014, s. 71). Førstespråket har betydning for barns identitetsutvikling, kontakt innad i familien, og for at barna skal kunne få leke og lære på eget aldersnivå (Høigård, 2013, s. 205-206). I min oppgave fokuserer jeg på betydningen av førstespråket i forhold til barns språkutvikling.

«Barnehageårene er betydningsfulle for barns læring. Hvis alle aktiviteter skal skje på et språk de ikke behersker fullt ut, (...) kan de miste viktige opplevelser og læringsmuligheter» (Giæver, 2014, s. 70). Blant annet har språkutviklingen betydning for den sosiale og intellektuelle utviklingen. Intellektuell utvikling handler om at en utvikler språket så godt at en kan bruke det til å tenke, for eksempel å tenke seg fram til en løsning på et problem. God sosial utvikling handler for barn om å stadig bli bedre til å kommunisere (Høigård, 2013, s. 206). Når et barn lærer å snakke et språk, starter han/hun med å snakke om ting i her- og nå-situasjoner. Språket blir situasjonsavhengig, som vil si at barnet er avhengig av kontekst for å forstå og snakke språket. Dette gjelder når barn skal lære seg å snakke både ett første- og andrespråk. (Høigård, 2013, s. 206). I perioden hvor barn lærer ett andrespråk er de lenge avhengig av kontekst. Likevel trenger barn utfordringer som samsvar med sitt eget alders- og modningsnivå, men det tar tid før modningsnivået samsvarer med språknivået de har på andrespråket (Giæver, 2014, s. 70). Derfor er førstespråket avgjørende for at flerspråklige barn skal kunne delta i berikende og utviklende aktiviteter. Slik at språket utvikles og de opplever glede ved høytlesning eller samtaler der de undrer seg, resonerer, argumenterer, fantaserer og forteller om ting som ikke er her og nå (Høigård, 2013, s. 206).

2.5.1. Studier av språklig overføring

Flere studier har forsøkt å undersøke hvilken betydning morsmålet har for barn når de skal lære andrespråket, i undersøkelsen har de tatt i bruk begrepet *språklig overføring*. I denne sammenheng handler begrepet i hovedsak om at det barnet har lært om det ene språket, overføres og brukes i det andre. (Grøver, 2018, s. 57).

Studier som er gjort knyttet til språklig overføring har så langt ikke gitt et konkret svar på hvilke betingelser, og i hvilken grad barn kan dra nytte av førstespråket når de skal tilegne seg andrespråket. Lervåg (2011) fant en forholdsvis liten sammenheng mellom første- og andrespråksvokabular i en metaanalyse. Ved bruk av metaanalyse fant også Leseman (2000)

få sammenhenger mellom første- og andrespråksvokabular (Grøver, 2018, s. 57). Det er ifølge Cummins (2000) studier noen kvaliteter ved førstespråket som er særlig sentralt for overføring til andrespråket. Kontekstavhengig språkbruk, som språklige rutiner overføres i liten grad fra det ene språket til det andre. Språkbruk som en mindre kontekstavhengig og stiller større krav til kognitiv språkbruk vil derimot lettere kunne overføres til et annet språk, slik som metaspråklig bevissthet (snakke om språket). I Cummins studier kom han også fram til at førstespråket må ha nådd et visst nivå før barnet kan dra nytte av språket når det skal tilegne seg andrespråket (Grøver, 2018, s. 58). I forhold til stegvis flerspråklighet vil et barn være på dette nivået ved 3-års alderen.

I norske barnehager er det gjort noen ferske studier som har sett på overføring mellom første- og andrespråket. Et av disse er studiene er gjort av Grøver, Lawrence & Rydland (2016). Dette studiet kom i likhet med Cummins fram til at visse kvaliteter ved førstespråket kan overføres til andrespråket, men oppmerksomheten rettes mot et litt annet aspekt ved overføringen. De erfaringene barn gjør i kontekster (situasjoner) der førstespråket har vært støtte til språklig mening, vil de bringe med seg i læring av andrespråket i form av forventinger og strategier. Grøver, Lawrence & Rydland kom også fram til at barn benytter i større grad kunnskap om førstespråket som et vidt ressursgrunnlag for å lære seg et nytt språk, istedenfor å bruke bestemte elementer i det ene språket, i det andre (Grøver, 2018, s. 58-59).

Selv om en ikke har funnet et entydig svar på hvilken grad og under hvilke betingelser barn nyttiggjør seg av førstespråket når de skal tilegne seg andrespråket, viser likevel studier at det har en effekt. Her blir det også viktig å påpeke at alle språk er forskjellige og for noen språk kan for eksempel setningsoppbygningen på førstespråket være til hjelp når en skal tilegne et andrespråk, men ikke for andre.

2.6 Tospråklige assistenter

I dag er det flere barnehager i Norge som har flerspråklig personale, som gjør at barn kan uttrykke seg til voksne på førstespråket i barnehagen. Likevel er det også barnehager som har barn i barnehagen som snakker et annet førstespråk enn norsk og som ikke har personale som mestrer samme språk. Da kan en tospråklig assistent på tilskuddsmidler være en løsning.

Det er barnehagen selv som har ansvar for å søke om en tospråklig assistent på bakgrunn av barnehagens og barnas behov. Tospråklige assistenter vil fungere som en ekstra ressurs i

barnehagen for en gitt periode. En tospråklig assistent kan tildeles dersom det i barnegruppen er flerspråklige barn som; har stort behov for språklig støtte på førstespråk, er nyankommet til Norge, eller møter spesielt store språklige, sosiale og kulturelle utfordringer i inkluderingsprosessen (Vedlegg 1). Mandatet til tospråklige assistenter på tilskuddsmidler er: «Det skal arbeides for at tospråklige barn får en positiv tospråklig utvikling. Tospråklig assistent og barnehage skal ha ansvar for at barnet utvikler både førstespråk (morsmål) og andrespråk (norsk).» (Vedlegg 1).

Det er grunn til å tro at barn vil tjene på å få uttrykke seg til en voksen i barnehagen som de deler førstespråk med. Ett eksempel er at det vil gjøre det lettere for barn med liten norskspråkforståelse å delta aktivt i det som skjer i barnehagen, med en voksen med samme førstespråk tilstede. En tospråklig assistent kan gi barn med et annet førstespråk enn norsk mulighet til å forstå og gjøre seg forstått i barnehagen. Barna vil få mulighet til å gi uttrykk for sine egne tanker, meninger og følelser, som blir særlig viktig med tanke på barnehagers fokus på barns medvirkning. Barna vil også kunne utforske og utvikle sine kunnskaper, og delta likeverdig i lek og aktiviteter. I tillegg kan tospråklige assistenter forberede barn med norsk som andrespråk til aktiviteter og innhold i barnehagen og bearbeide disse inntrykkene i etterkant (NAFO & Kunnskapsdepartementet, 2010).

I Bergens kommune beskrivelse av tospråklige assistenters rolle (vedlegg 1) skal de være en del av de daglige aktivitetene med barna i barnehagen. Gjennom daglige aktiviteter skal tospråklige assistenter arbeide med at barn får en positiv flerspråklig utvikling. Tospråklige assistenter skal arbeide med å utvikle barns første- og andrespråk og det skal være knyttet til barnas hverdagserfaringer. De skal støtte barna slik at de kan kommunisere med alle i barnehagen og delta likeverdig. Tospråklige assistenter skal også bidra til å synliggjøre språklig og kulturelt mangfold.

3.0 METODE

Når jeg skulle velge metode for bacheloroppgaven gjorde jeg meg kjent med ulike metoder. Ut fra dette valgte jeg metoden som jeg syntes passet best for å finne svar min problemstilling. Valget falt på kvalitativ metode.

3.1 Kvalitativ metode

«Karakteristisk for kvalitativ forskning er at vi søker en forståelse av sosiale fenomener, enten ved en nær kontakt med deltakere i felten ved intervju eller observasjon, eller ved analyser av tekster og visuelle uttrykksformer.» (Thaagard, 2018, s. 15). I den kvalitative forskningen kan en utdype hvordan deltakerne begrunner sine holdninger, og på den måten få innsikt i hva som bidrar for å skape slike holdninger. Deltakerne kan dele personlige opplevelser og erfaringer, og komme med informasjon som en på forhånd ikke hadde forutsett (Tjora, 2017, s. 30). Derfor har jeg valgt denne metoden, slik at jeg kan gå i dybden på problemstillingen ved å høre tospråklige assistenter sine tanker og refleksjoner omkring sin rolle i forhold til flerspråklige barn sin språkutvikling i barnehagen.

3.1.1 Kvalitativt forskningsintervju

Utvikling av data knyttet til problemstillingen, skjedde gjennom intervju med fire tospråklige assistenter. Intervju er den mest anvendte metoden innenfor kvalitativ forskning. Det henger sammen med at intervju gir et særlig godt grunnlag for å få innsikt i personers erfaringer, tanker og følelser (Thaagard, 2018, s. 89).

Vanlig for et kvalitativt forskningsintervju er et delvis strukturert intervju. Det vil si at intervjuet styres av de temaene jeg ønsker å få kunnskap om, men også de temaene som intervjupersonene tar opp. Jeg hadde før intervjuene laget en intervjuguide (vedlegg 2) som dannet grunnlag for intervjuet. Intervjuguiden inneholdt spørsmål som jeg ønsket å høre de tospråklige assistentenes erfaringer med, tanker om og refleksjoner rundt. Intervjuguiden var fleksibel, som vil si at det var det samme hvilken rekkefølge de ble spurt. Jeg kunne tilpasse spørsmålene underveis og inkludere spørsmål som ikke var planlagt i forkant (Thaagard, 2018, s. 91).

3.1.2 Valg av deltakere

Da jeg skulle velge hvem jeg ønsket å intervju, fant jeg fort ut at jeg ønsket å snakke med tospråklige assistenter, ettersom en stor del av oppgaven min handler om dem. Her synes jeg det er viktig å påpeke at jeg kunne valgt å for eksempel intervju pedagogiske ledere eller assistenter som har erfaring med tospråklige assistenter i barnehage. Jeg kunne også intervjuet assistenter eller pedagogiske ledere som er flerspråklige, for å høre deres tanker og erfaringer omkring temaet. Likevel vil min utvikling av data kun basere seg på de som jobber som tospråklig assistent på tilskuddsmidler. En slik avgrensning så jeg som nødvendig, grunnet begrenset tid og omfang. Valget falt på tospråklige assistenter ansatt på tilskuddsmidler ettersom jeg tenker de er noen av dem som vet best hvordan tospråklige assistenter kan støtte flerspråklige barn.

Ønsket var å intervju fire tospråklige assistenter med ulike førstespråk, som hadde ulik kultur- og erfaringsbakgrunn. Disse aspektene påvirker ens tenkemåter, og jeg ville dermed få intervjuet et større spekter av synspunkter. For å finne tospråklige assistenter å intervju, fikk jeg hjelp av min veileder som kom i kontakt med noen som arbeidet med tospråklige assistenter. De hjalp meg med å spørre noen av sine ansatte med ulik bakgrunn, om de kunne tenke seg å bli med på et intervju med meg. Jeg endte opp med å intervju en arabisk, to somaliske og en polsk. Tre av disse var kvinner og en av dem var mann.

3.3 Etske hensyn

Intervju av andre personer for å utvikle data, innebærer behandling av personopplysninger, som gjør at jeg må ta noen etiske hensyn. Det startet med at jeg måtte sende et meldeskjema for behandling av personopplysninger til NSD, det ble godkjent (Vedlegg 3). Andre forskningsetiske hensyn jeg måtte ta er; informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i forskningsprosjektet.

Som forsker i en bacheloroppgave måtte jeg være bevisst på å ta hensyn til at deltakerne jeg intervjuet kunne bestemme over egen deltakelse. Av den grunn var det viktig at jeg fikk uttrykkelig informert og frivillig samtykke, og at de var klar over at de kunne trekke seg uten at det ville få negative konsekvenser. Jeg måtte respektere deltakernes privatliv ved å la de bestemme selv hvilken informasjon de ønsket å dele med meg (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 41). I vedlegg 4 ligger samtykkeerklæringen som ble sendt til dem jeg intervjuet og underskrevet før intervjuet startet.

Et annet viktig prinsipp for å forske etisk er konfidensialitet. Konfidensialitet handler om at deltakerne anonymiseres i bacheloroppgaven og at de personopplysningene jeg fikk som kunne identifisere deltakerne ble lagret på en forsvarlig måte (Thaagard, 2018, s. 24). Det innebærer at jeg i oppgaven referer til deltakerne som TA1, TA2, TA3 og TA4 og at lydopptakene ble slettet etter gjennomført transkribering. Etter bacheloroppgaven er ferdig vil alt som kan identifisere deltakerne bli slettet og makulert, som kontaktinformasjon og underskrevet samtykkeerklæring.

Det er også viktig å vurdere hvilke konsekvenser forskningen kan ha for deltakerne. Min oppgave fokuserer på hvordan tospråklige assistenter kan støtte, som vil si at jeg ikke har som formål å fremstille deltakerne på en negativ måte. Av den grunn tror jeg ikke deltakerne vil oppleve konsekvenser ved å delta i min undersøkelse.

3.4 Metodekritikk

Det er viktig å være kritisk til egen metode for utvikling av data. Intervjuene baseres på et subjekt- subjekt-forhold. Det gjorde at kontakten vi hadde fikk betydning for hvordan dataene ble utviklet. Derfor er det viktig å reflektere over at deltakerens atferd og måte å snakke om temaet på kunne påvirkes av mitt nærvær (Thaagard, 2018, s. 16). Eksempler på dette er at de svarte det de trodde jeg ville høre, var ekstra positive, holdt tilbake i form av hva de sa fordi vi ikke kjente hverandre, eller fortalte hvordan det fungerer etter «boken» og ikke i praksis.

Som jeg nevnte under etiske hensyn vil sannsynligvis ikke det de sa under intervjuet få noen konsekvenser. Likevel vet hun som ordnet møte med de tospråklige assistenter hvem jeg intervjuet. Av den grunn må jeg være bevisst på at det kan ha begrenset hva de sa, for eksempel når det kommer til negative erfaringer.

3.4.1 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet er knyttet til forskningens pålitelighet. Forskingen vil være pålitelig dersom en annen person bruker de samme metodene, for å undersøke min problemstilling og kommer fram til de samme svarene (Thaagard, 2018, s. 187). Intervjuene baserte seg på subjektive svar. Hvordan de forsto og svarte på mine spørsmål ble utgangspunktet for drøftingen av problemstillingen. Jeg har også kun intervjuet fire personer. På bakgrunn av dette er det fullt mulig at andre personer ville kommet fram til andre resultater enn meg ved å intervju andre personer, formulere seg på en annen måte og stille andre type spørsmål. Likevel vil det at de

jeg intervjuet sa mye av det samme, være en måte å styrke min reliabilitet på. Selv om andre personer kan komme fram til andre resultater, vil likevel det jeg har kommet fram til være gyldig i form av at det også er måter tospråklige assistenter kan støtte en flerspråklig utvikling i barnehagen.

Validitet handler om at de tolkningene jeg kommer fram til er gyldige (Thaagard, 2018, s. 189). Personene jeg intervjuet hadde norsk som andrespråk. De kunne norsk bra, men setningsoppbygningen var ikke alltid helt korrekt og det kunne av og til være vanskelig å forstå hva de mente. Jeg merket en sjelden gang at noen av dem svarte på noe annet enn det jeg spurte dem om. Det kan også tenkes at de jeg intervjuet ikke alltid svarte på det jeg egentlig spurte dem om, fordi de misforsto spørsmålet, men at jeg ikke oppfattet det. Disse faktorene kan ha påvirket validiteten i min drøfting og gjort at min tolkning ikke blir gyldig. På bakgrunn av de overnevnte faktorene var jeg veldig opptatt av å stille oppklarende spørsmål underveis for å se om jeg hadde forstått det de sa riktig. Dersom jeg merket at de ikke svarte på spørsmålet jeg stilte eller ikke skjønnte det jeg sa, formulerte jeg meg på en annen måte. I ettertid sendte jeg et individuelt dokument til hver av dem jeg intervjuet, som viste hva jeg ønsket å bruke i oppgaven av det dem hadde sagt. Da fikk de mulighet til å si ifra dersom det var noe de mente burde endres, eller om det var noe mer de ønsket å tilføye.

3.5 Analyse av resultatene

«Analyse skal hjelpe oss til å finne ut hva intervjuet har å fortelle» (Dalland, 2017, s. 87). Det vil si at jeg i løpet av intervjuet, transkriberingen og ved å lese gjennom transkriberingen bemerket meg hva deltakerne sa som kunne knyttes til svar på min problemstilling. Som Dalland (2017, s. 88) skriver vil oppdeling i mindre deler hjelpe en til å få tak i de enkelte sidene ved det intervjupersonene har sagt. Av den grunn begynte jeg etter transkriberingen å lage noen punkter for hva som kunne være relevant å trekke fram som svar på problemstillingen. Under disse punktene skrev jeg inn hva de ulike deltakerne sa om emnet. For å gjøre det enkelt for meg selv laget jeg fargekoder på de ulike punktene. På den måten kunne jeg markere i farger hva de ulike deltakerne sa om hvert emne, slik at jeg enkelt kunne finne fram til hva de jeg intervjuet sa innenfor hvert punkt.

Ettersom jeg hadde et semistrukturert intervju, ble ikke alle de samme spørsmålene stilt. Når jeg fant ut av hvilke punkter jeg ønsket å ta med i resultat og drøftingskapittelet, var det ikke

slik at alle fire jeg intervjuet hadde sagt noe om emnet. Det var også tilfeller der de alle sa noenlunde det samme, og da har jeg valgt jeg å kun presentere hva en av dem sa.

4.0 RESULTAT OG DRØFTING

Mandatet til tospråklige assistenter ansatt på tilskuddsmidler er som nevnt tidligere i oppgaven: «Det skal arbeides for at tospråklige barn får en positiv tospråklig utvikling. Tospråklig assistent og barnehage skal ha ansvar for at barnet utvikler både førstespråk (morsmål) og andrespråk (norsk).» (Vedlegg 1). Da er det sentralt å vite hvordan en tospråklig assistent kan støtte en flerspråklig utvikling. Etter analyse av intervjuene kom jeg fram til at tospråklige assistenter kan støtte de flerspråklige barna til å utvikle første- og andrespråket på flere måter. Tospråklige assistenter kan støtte de flerspråklige barnas språkutvikling ved å være til hjelp på ulike måter. Samtidig vil tospråklige assistenter sitt fokus på språkstimulering også være en måte å støtte den flerspråklige utviklingen. Det er verdt å nevne at tospråklige assistenter kan støtte flerspråklige barn på måter som ikke har med språkutvikling å gjøre, selv om jeg ikke har gått inn på dette i min oppgave.

4.1 Støtte gjennom hjelp

Tospråklige assistenter kan støtte de flerspråklige barna ved å hjelpe dem til å utvikle første- og andrespråket. En tospråklig assistent er en person som barna kan forholde seg til, som de kan kommunisere med både på barnets første- og andrespråk. På den måten vil barnet få hjelp på begge språk og utvikle dem i barnehagen. I det følgende skal jeg gi eksempler og drøfte på hvilken måte tospråklige assistenter hjelper flerspråklige barn til å utvikle første- og andrespråket.

4.1.1 Hjelp til å forstå

Tospråklige assistenter kan særlig fungere som støtte ved å hjelpe barn som snakker lite norsk, til å forstå. Barna vil få støtte av en tospråklig assistent på den måten at de vet den dagen TA kommer er det en voksen de kan snakke med som forstår hva de sier. Dette er noe TA1, TA2 & TA3 påpekte. Ta1 forteller:

Spesielt de barna som opplever vanskeligheter med integrering og kommunikasjon med andre barn og voksne i barnehagen. For eksempel et barn som har bodd i sitt hjemland, kan morsmålet sitt, har gått i barnehage der, hadde venner og følte seg trygt i kjente omgivelser plutselig flytter til Norge og begynner i barnehage her. Kanskje barnet kan oppleve at mye er annerledes enn det barnet er vant til fra før av, og språket barnet snakker blir heller ikke forstått av noen andre. Da kan det være

godt med støtte fra en tospråklig assistent som kan forklare for barnet og hjelpe å kommunisere med andre.

Når det kommer et barn i barnehagen som ikke forstår norsk, vil dette være situasjonen for dem. Da kan tospråklige assistenter bruke førstespråket til barnet i samtale. På den måten vil barnet få en forståelse av barnehagens innhold. Det at barnet forstår hva det er som skjer på førstespråket, vil være en måte for barnet til å tilegne seg andrespråket, slik som Grøver, Lawrence og Rydland blant annet kom fram til i sin undersøkelse: Erfaringene barn gjør i kontekster hvor førstespråket har blitt brukt som støtte til språklig mening, vil barnet bringe med seg i læring av andrespråket i form av forventinger og strategier (Grøver, 2018, s. 58). Det vil si at når tospråklige assistenter gjør barna kjent med situasjoner i barnehagen på barnets førstespråk, kan de senere koble det de vet på førstespråket med det som blir sagt på norsk.

Tospråklige assistenter kan òg hjelpe barn som kan lite norsk til å for eksempel forstå hva som blir sagt under samlingsstunden. TA2 kunne fortelle at hun sitter ved siden av barna hun er tospråklig assistent for og oversetter det som blir sagt. De barna som kan lite norsk og ikke har noen som kan oversette til sine førstespråk, vil bli sittende under samlingen og forstå minimalt. Det kan tenkes at når et barn sitter og forstår ingenting, vil de heller ikke klare å følge med, og vil dermed miste konsentrasjonen og motivasjonen.

4.1.2 Hjelp til å kommunisere på sitt alders- og modningsnivå

Som nevnt i teorikapittelet, skriver Giæver (2014, s. 70) at barn trenger utfordringer som samsvar med sitt eget alders- og modningsnivå, men det tar tid før modningsnivået samsvarer med språknivået de har andrespråket. Et barn med et annet førstespråk enn norsk, vil ved hjelp av en tospråklig assistent få mulighet å kommunisere på førstespråket i barnehagen. På den måten vil flerspråklige barn som kan lite norsk få mulighet til å kommunisere i barnehagen på sitt alders- og modningsnivå.

Likevel kan det være utfordrende når barn har en eller flere i barnehagen, som de kan kommunisere med på førstespråket. Dette på grunn av at det kan føre til at barnet kun ønsker å bruke førstespråket, noe som kan bli et problem med tanke på å utvikle norskkompetansen. En tospråklig assistent er vanligvis på avdelingen en gang i uken, og da må barnet bruke norsk for å gjøre seg forstått de andre dagene. Utfordringen blir for eksempel synlig i tilfeller som TA3 forteller om hvor det var syv førskolebarn på samme avdeling med samme førstespråk.

De hadde ikke vært i Norge så lenge, så de kunne lite norsk. Barna fant hverandre og ville ikke leke med noen andre, noe som gjorde at det ikke ble lett for dem å lære norsk. Når TA3 var på avdelingen, delte han disse barna i grupper sammen med barn som snakket norsk. Uten at det ble sagt konkret, fikk jeg inntrykk av at slike grupper er en måte å få de flerspråklige barna til å snakke norsk og på den måten utvikle språket. Jeg vil tro at ettersom tospråklige assistenter kan begge språk, er det lettere for dem å få til disse gruppene enn for personalet som kun kan norsk. En tospråklig assistent kan hjelpe alle barna i gruppen til å forstå hva leken går ut på, hva det samtales om og hvordan en kan si noe på norsk.

4.1.3 Hjelp i lek og samtale

En tospråklig assistent kan hjelpe de flerspråklige barnas språkutvikling ved å opptre som støttende stillas, i lek og samtale med andre. Nedenfor skal jeg presentere hva to av dem jeg intervjuet sa om dette.

I leksituasjoner når barnet lærer språk, mangler det noen ganger ord for å kunne uttrykke seg. Da kan jeg støtte barnet ved å være til stedet og hjelpe når det trengs.

Det skjer for eksempel ved at barnet kommer til meg og spør hviskende om hva noe heter på norsk. Da svarer jeg hviskende tilbake og det er nok for at leken kan fortsette uten å bli stoppet opp eller avbrutt (TA1).

Jeg hjelper de når jeg ser de sitter alene og leker, eller bare har lyst å si noe til noen andre. Da kan jeg si på norsk hva han skal si og ja støtter de litt med språket og leken (TA3).

Støtten de forteller om handler om å stå ved siden av barnet i lek og samtale med andre og være tilgjengelig for å hjelpe. Hjelpen kan innebære å forklare for barnet på førstespråket hva leken går ut på, slik at barnet kan gå inn i leken og ha forståelse for hva den handler om. Tospråklige assistenter kan hjelpe på samme måte i samtale som i lek. Ellers kan støtten handle om å forklare hva noe betyr og hvordan barnet kan si noe på norsk, dersom barnet ikke vet det selv. Ut ifra intervjuene fikk jeg inntrykk av at den støtten assistentene gir i lek og samtale med andre, gjør det lettere for barna som kan lite norsk å tørre å bruke språket. Det at barna bruker språket i kommunikasjon med andre, er kjempeviktig for å utvikle språket.

I forhold til det Huneide (2003, s. 64) skriver om de seks komponentene for støttende stillas, er det noen forhold de tospråklige assistentene må være bevisst på, for at den støtten de gir skal føre til at barna utvikler språket:

Tospråklige assistenter må tilpasse støtten til barnets kompetanse. Dersom et barn kan lite norsk, blir det vanskelig hvis TA bruker lange og avanserte setninger for å fortelle hva barnet kan si. På samme måte skal en ikke bruke ett-ords-ytringer eller forenklete setninger dersom barnet har god norskspråkkompetanse. Wittek (2012, s. 109) skriver at det ikke vil skje en utvikling dersom barn kun bruker ferdigheter de for lengst har på plass. Dette kan knyttes til å gjelde språkutvikling. Av den grunn blir det viktig at de voksne bruker språket i samspill med barn på en måte som er tilpasset barnets kompetanse og gir utfordringer innenfor barnets nærmeste utviklingszone. Klarer de dette, ligger forholdene til rette for at barn skal utvikle språket.

Den språklige støtten tospråklige assistenter gir skal minske etter hvert som barnets ferdigheter øker. TA4 kunne fortelle at noen barn kommer og spør hvordan de skal si noe på norsk, selv om de egentlig vet det. De tospråklige assistentene bør være bevisst på dette. Dersom et barn kommer og spør om noe, og TA vet at barnet egentlig kan dette på egenhånd, kan TA stille spørsmål som «hva tror du», for å hjelpe barnet på veien til å tørre å prøve selv. Støtten handler ikke om at de tospråklige assistentene alltid skal stå ved siden av barnet og hjelpe med en gang barnet står fast. Barn trenger å øve på og selv tenke seg fram til svar. Det blir viktig slik at barn ikke blir avhengig av en voksen som tar over med en gang han/hun står fast, og på den måten tør barnet kun å snakke norsk når TA er til stede. En må huske at støtten kun skal gis dersom barnet faktisk trenger det. Derfor er det viktig å tilpasse støtten etter barnets behov.

Formålet med å minske støtten er at barnet etter hvert skal kunne bruke det språket han/hun har lært på egenhånd, altså at det skjer en internalisering. Når tospråklige assistenter for eksempel støtter et barn ved å hjelpe med hva han/hun kan si i en butikklek på norsk, skal barnet etter hvert kunne leke butikklek uten språklig støtte.

4.1.4 Hjelp til å tørre å bruke førstespråket

I barnehager i Norge kan det være flerspråklige barn som har god språkkompetanse på første- og andrespråket. Tospråklige assistenter kan hjelpe disse barna til å tørre å bruke førstespråket andre steder enn i hjemmet. TA4 kunne fortelle at noen barn tror man kun skal snakke somali

hjemme og ikke i barnehagen. Så når hun kommer i en ny barnehage så sier noen av barna, nei ikke snakk til meg på det språket, her snakker vi norsk. Etter hvert tør de selv å snakke somali i barnehagen, når de blir bedre kjent med henne og de kan tulle og snakke sammen. TA1 forklarer at hun tror det gjør godt for barna å se at noen snakker samme morsmål. Da kan de se at hun er trygg på å bruke førstespråket i barnehagen, også går barna i hennes spor. TA3 er opptatt av å snakke både norsk og arabisk med de barna han er tospråklig assistent for. Han mener det er viktig for å vise at det ikke er slik at bare fordi de begge snakker arabisk så er det det språket de skal bruke sammen, og selv om de er i barnehagen hvor hovedspråket er norsk er det likevel greit å snakke arabisk. Tospråklige assistenter kan altså få barn til å bruke førstespråket i barnehagen. Å se at de tospråklige assistentene bruker et annet språk enn norsk i barnehagen, kan hjelpe de flerspråklige barna til å få et mer positivt syn på sitt førstespråk. Dette blir viktig for å få barn til å videreutvikle førstespråket og ikke bare norsken. Som Giæver (2014, s. 71) skriver, vil den flerspråklige utviklingen styrkes dersom barn får møte språkene på ulike arenaer. Derfor er det bra når en tospråklig assistent kan komme til barnehagen og gjøre slik at barn bruker både første- og andrespråket i barnehagen.

4.2 Støtte språkstimulering

Tospråklige assistenter sitt fokus på språkstimulering i løpet av dagen vil også bidra til å støtte en flerspråklig utvikling i barnehagen. Deres oppgave er som tidligere nevnt å arbeide med at barn får en flerspråklig utvikling i barnehagen, og at dette skjer ved at barna tar del i det daglige innholdet og aktiviteter i barnehagen (Vedlegg 1). Når barn skal få en flerspråklig utvikling gjennom å delta i det daglige innholdet og aktiviteter i barnehagen, vil de lære språket av og med andre. På bakgrunn av dette vil jeg si at tospråklige assistenter skal arbeide for en flerspråklig utvikling hos barn, med det sosiokulturelle læringssynet som utgangspunkt. Da er det sentralt at språkstimuleringen er indirekte. Det forklarer Alstad (2016, s. 36) som at barn lærer språket innlemmet i andre aktiviteter. Arbeidet med å utvikle språket til de flerspråklige barna på en indirekte måte, kan som nevnt knyttes til Høigårds (2013, s. 232) fire språkstimulerende aktiviteter. Ut ifra intervjuene ble særlig samtale, samvær omkring tekst og lek nevnt når det gjelder de tospråklige assistentene sitt arbeid med barns flerspråklige utvikling i barnehagen. Av den grunn skal jeg videre sette søkelys på disse tre aktivitetene.

4.2.1 Samtale

Ut ifra intervjuene er det tydelig at de tospråklige assistentene er tett på barna de er tospråklig assistent for hele dagen, med fokus på samtale gjennom aktiviteter og barnehagens daglige

innhold. Alle nevner at de generelt snakker mye sammen med barna i løpet av dagen. Samtalen kan handle om hva de gjør, hva de ser, eller noe som opptar barnet. Det er vanskelig å bedømme hvor gode samtaler er, uten å selv ha observert, for slik som Høigård (2013, s 23) skriver skal en god samtale blant annet være preget av gjensidighet og emner som engasjerer samtalepartnerne. Er de slik at når tospråklig assistenter sier de samtaler med barna, så er det egentlig de tospråklige assistentene som setter ord på det barnet møter og erfarer? Det vet jeg ikke, men her tenker jeg de tospråklige assistentene må være bevisst på at det ikke blir for mye enveiskommunikasjon, hvor den tospråklige assistenten gir informasjon og forteller, og barnet får en passiv rolle som lytter. Det er også viktig som Fodstad & Munch (2017) skriver at språket må brukes i meningsfylte situasjoner i en meningsfull sammenheng for at barn skal tilegne seg språk. Det vil si at det blir viktig at de tospråklige assistentene ikke snakker for å snakke, men samtaler om det barnet faktisk opplever, er opptatt av og viser interesse for.

Det vil være barn som er i startfasen av å lære seg et nytt språk. Da vil det at den voksne setter ord på det de ser og opplever være en måte for barnet å tilegne seg det nye språket, selv om barnet i form av ord er lite deltakende i samtalen. For slik som Saljø (2001, s. 109) skriver er begreper noe vi lærer ved å overta betegnelsen på det vi møter i hverdagen. Nettopp derfor er det viktig med voksne som setter ord på det barn møter og erfarer for at barn skal utvikle et godt begrepssystem. Et godt utviklet begrepssystem vil som nevnt danne grunnlag for videre språkutvikling (Egeberg, 2016, s. 18).

For å få barn til å delta i en samtale, bør innholdet i samtalen tilpasses barnets kompetanse, slik som vi tilpasser måten vi snakker til barn og hva vi forventer av svar til barnets alders- og modningsnivå. Når den tospråklige assistenten legger til rette for at barnet kan delta i samtaler, utfordres barnet til å bruke språket, og på den måten vil språket utvikles.

I intervjuene kom det fram at tospråklige assistenter veksler mellom første- og andrespråket i samtale avhengig av situasjonen og barnets behov. Likevel vil jeg si det var gjennomgående i intervjuene at samtalen som oftest foregikk på førstespråket mellom barnet og den tospråklige assistenten, og så var det på norsk i situasjoner hvor det var personer til stede som ikke kunne deres førstespråk. På bakgrunn av dette vil jeg trekke frem to eksempler til hvordan barnet kan utvikle begge språkene gjennom samtale om det samme på en måte som føles naturlig for barnet. TA2 forteller at når hun sitter rundt frokostbordet og snakker arabisk med et barn hun er tospråklig assistent for, vil det være barn som ikke forstår arabisk, som spør hva det er de snakker om. Da kan den tospråklige assistenten for eksempel si «jeg spurte om hun ville ha

melk». På en slik måte kan flerspråklige barna få kjennskap til hva det er på norsk også. TA3 forteller at når et barn som snakker norsk og arabisk for eksempel kommer til han og forteller om noe han/hun har gjort i helgen på arabisk, spør han om barnet vil fortelle det til en annen voksen (som ikke kan arabisk). På den måten vil barnet bli utfordret til å si det samme på begge språk, på en måte som føles naturlig for barnet. Altså at det ikke blir slik at barnet først forteller det til den tospråklige assistenten på arabisk, også spør TA om barnet etterpå kan si det samme på norsk. Det vil nok oppleves som unaturlig og rart for barnet.

4.2.2. Samvær omkring tekst

Samvær omkring tekst er en god måte å lære språk på og kan være en måte å støtte en flerspråklig utvikling i barnehagen. Fodstad & Munch (2017) skriver at ved å samtale om bildebøker blir språket som brukes satt inn i en sammenheng, og det lærer barn språk av. Det samme kan gjelde når konkrete/bilder brukes når noe skal fortelles. Som nevnt skriver Høigård (2013, s. 206) at når barn skal lære seg et nytt språk er de avhengig av kontekst for å forstå og snakke språket. For barn som skal lære seg ett nytt språk er det derfor sentralt at bilder eller konkrete brukes for å støtte barnet i å skape forståelse og for å delta i samtale om teksten.

Samvær omkring tekst kan være en måte de flerspråklige barna får kjennskap til det samme på begge språk. De tospråklige assistentene nevnte alle at de pleier å lese bøker eller fortelle eventyr vekselvis på begge språk. TA3 forteller at dette har han gjort flere ganger under samling i forskjellige barnehager. Da har det vært han og en annen voksen som sitter foran barna og forteller vekselvis på norsk og arabisk. En annen måte, som de alle nevner, er når de sitter og leser en bok med barna de er tospråklig assistent for sammen med andre barn som kun forstår norsk. Da blir det naturlig at den tospråklige assistenten forteller vekselvis på begge språk, slik at alle kan forstå. Jeg spurte TA3 om når det fortelles vekselvis på begge språk, om det er slik at de flerspråklige barna kun følger med på det som blir fortalt på barnets førstespråk. Da kunne han fortelle at de også hører på det norske, han ser at de hører. Han begrunnet det med at de har lyst til å høre på norsk, men de blir trøtt hvis de ikke vet hva det som blir sagt betyr. Ved å høre det vekselvis på begge språk vil de altså høre etter på begge språk, for å finne ut av hva det som ble fortalt på andrespråket (norsk), betyr på førstespråket.

En annen mulighet som TA1 og TA3 nevner er først å gjøre barna kjent med for eksempel et eventyr på førstespråket. Når barna har hørt eventyret flere ganger og er kjent med innholdet på førstespråket, kan de etterpå høre det på norsk. TA1 forteller:

For å hjelpe barnet å lære språk som tospråklig assistent er det viktig å jobbe parallelt med barnehagen. Ved å ha kjennskap til barnehagens planer kan jeg tilrettelegge for at barnet skal ha mest mulig utbytte av å delta i aktivitetene ved å introdusere aktuelt tema, lese bok eller fortelle eventyr for barnet først på morsmålet. Dersom barnet kjenner et eventyr godt på morsmålet sitt blir det lettere å lære norske ord og begreper siden barnet allerede kjenner betydningen på førstespråket.

Tospråklige assistenter kan altså støtte barns flerspråklige utvikling gjennom samvær omkring tekst, ved at de får møte samme innhold på begge språk.

4.2.3 Lek

Tidligere har jeg skrevet om hvordan tospråklige assistenter kan støtte barna i lek med andre. I det følgende skal jeg gå nærmere inn på når tospråklige assistenter deltar i leken. De tospråklige assistentene jeg intervjuet kunne alle fortelle at de leker sammen med barna de er tospråklig assistent for. For eksempel kunne TA4 fortelle at hun leker mye sammen med barna og er opptatt av å snakke underveis. Tospråklige assistenter som går inn i lek med barn kan gi dem ny innputt til lek, som vil være en måte å sikre allsidighet i leken hos barn. Som nevnt er det ifølge Høigård (2013, s. 236) viktig med allsidighet i leken, da ulike typer lek utvikler ulike sider ved språket.

Språket er som nevnt tidligere svært sentralt for barns lek (Høigård, 2013, s. 236). Det innebærer at når tospråklige assistenter går inn i lek med de flerspråklige barna, vil det være en arena for en flerspråklig utvikling. Med en tospråklig assistent kan barnet få mulighet til å leke i barnehagen på førstespråket. Samtidig kan den tospråklige assistenten og barna med et annet førstespråk enn norsk, leke sammen med barn som har norsk som førstespråk, for å utvikle norsken.

TA3 forteller han er opptatt av å inkludere de flerspråklige barna i lek med andre. Han sier at den beste måten å lære språket er å være med andre barn. Som tospråklig assistent er han der bare en gang i uken. Derfor prøver han å knytte de flerspråklige barna til andre barn som snakker norsk, slik at de kan leke sammen hele uken og får litt mer norsk når han ikke er der. Han samler barna som er på samme alder eller har samme interesser og snakker og finner ut hva de skal gjøre, slik at det blir lettere for dem å leke sammen når han ikke er der.

Dette kan knyttes til det jeg skrev om hvordan tospråklige assistenter kan gi støtte i lek. Når en tospråklig assistent for eksempel hjelper et barn i leken med hva han/hun kan si eller hjelper barnet til å forstå, vil det være med på å bringe leken videre. Med en tospråklig

assistent som deltar i leken og hjelper ved behov, vil barna etter hvert kunne leke leken på egenhånd uten en tospråklig assistent som er deltakende. På den måten vil barna utvikle norsken i lek med andre barn, selv om en tospråklig assistent ikke er til stede. Kibsgaard & Husby (2009, s. 147) skriver at utestenging fra lek kan være en konsekvens når barnet ikke snakker godt nok norsk. Jeg vil derfor si at tospråklige assistenter har en viktig oppgave når det gjelder å være deltakende i lek slik at han/hun kan knytte barn sammen gjennom lek, og støtte barna med lite norsk til å kunne delta i leken.

5.0 AVSLUTNING

I rammeplanen står det som nevnt innledningsvis at personalet skal støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barnas norsk-/samiskspråklige kompetanse (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 24). I oppgaven har jeg vist ulike måter en tospråklig assistent kan støtte flerspråklige barn i å utvikle første- og andrespråket i barnehagen.

For å svare på problemstillingen: *Hvordan kan tospråklige assistenter støtte flerspråklige barn sin utvikling av første- og andrespråk i barnehagen?* Ut ifra mine funn har jeg vist til hvordan en tospråklig assistent kan støtte en flerspråklig utvikling ved å hjelpe barn til å forstå, kommunisere på sitt alders- og modningsnivå, til å tørre å bruke førstespråket og ved å opptre som støttende stillas i lek og samtale med andre. En tospråklig assistent vil òg fungere som støtte for flerspråklige barn sin utvikling av første- og andrespråk med tanke på deres fokus på språkstimulering gjennom hele dagen. I løpet av dagen har samtale, samvær omkring tekst og lek sentrale roller. Alt dette er språkstimulerende aktiviteter og kan brukes som middel for at barn skal utvikle både første- og andrespråket i barnehagen.

Gjennom oppgaven har mitt fokus vært på tospråklige assistenter ansatt på tilskuddsmidler. Selv om de absolutt kan fungere som en god støtte for de flerspråklige barna, er de som oftest på en avdeling kun en dag i uken. Derfor vil jeg likevel si det er viktig at det resterende personalet også arbeider for å støtte en flerspråklig utvikling i barnehagen. Samtidig kan det jeg har kommet fram til i denne oppgaven knyttes til assistenter eller pedagoger som er flerspråklige og har flerspråklige barn i barnehagen med et førstespråk, som en selv kan.

Mitt ønske for fremtiden er at den ene prosenten med tospråklige assistenter ansatt på tilskuddsmidler i barnehagen øker. Dette kan skje dersom flere kommuner åpner opp for tilbud om tospråklig assistanse i barnehager og at et større antall ansettes i kommuner som allerede har tilbudet på plass. Samtidig bør flere barnehager få kjennskap til tospråklige assistenter ansatt på tilskuddsmidler og hvor god ordning det kan være for flerspråklige barn. I takt med at antall flerspråklige barn i barnehagen øker, mener jeg antall tospråklige assistenter i barnehagen også bør øke.

LITTERATURLISTE

- Alstad, G. T. (2016). *Andrespråk og flerspråklighet i barnehagen: forskningsperspektiver på barnehagepraksiser*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. (6.utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Egeberg, E. (2016). *Minoritetsspråk og flerspråklighet: En håndbok i utredning og vurdering*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Fodstad, C. D. & Munch, C. B. Ø. (06.04.17). God språkutvikling kan være helt gratis. Hentet fra <https://sprakloyper.uis.no/article.php?articleID=113958&categoryID=17610>
- Giæver, K. (2014). *Inkluderende språkfelleskap i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gjervan, M., Andersen, C. E. & Bleka, M. (2012). *Se mangfold! – Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Grøver, V. (2018). *Å lære språk i barnehagen: Kvaliteter ved barns samhandling med voksne og jevnaldrende som fremmer språklæring*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Huneide, K. (2003). *Barns livsverden: Sosiokulturelle rammer for barns utvikling*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Høigård, A. (2013). *Barns språkutvikling: Muntlig og skriftlig* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kibsgaard, S. & Husby, O. (2009). *Norsk som andrespråk: Barnehage og barnetrinn* (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- NAFO & Kunnskapsdepartementet. (2010). Ressurshefte: for flerspråklig arbeid i barnehagen. Hentet fra: http://nafo.oslomet.no/wp-content/uploads/2013/10/NAFO_Ressurshefte_Barnehageansatte_1-korr.pdf
- NAFO. (u.å.). Tospråklig assistanse i barnehagen. Hentet fra: <http://nafo.oslomet.no/wp-content/uploads/2013/08/Nafopres-Tospråklig-assistanse-i-bhg.pdf>

- Regjeringen. (2004, 2. mars). Tilskudd minoritetsspråklige. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/rus/2004/0012/ddd/pdfv/201421-tilskudd_minoritetsspraklige.pdf
- Saljø, R. (2001). *Læring i praksis: Et sosiokulturelt perspektiv*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Sandvik, M. & Spurkland, M. (2012). *Lær meg norsk før skolestart: språkstimulering og dokumentasjon i den flerkulturelle barnehagen* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Selås, M. (2017). Språkstimulering. Selås, M. Gujord, A, K, H. (red.) (2017) *Språkmøte i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget: Bergen.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3.utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Utdanningsdirektoratet (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet fra: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Witteck, L. (2012). *Læring i og mellom mennesker: en innføring i sosiokulturelle perspektiver*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Vedlegg 1 Informasjonsskriv tospråklige assistenter

Bergen kommune mottar tilskuddsmidler fra Utdanningsdirektoratet¹ som skal bidra til at kommunen kan utforme tiltak for å styrke den norskspråklige utviklingen for minoritetsspråklige barn i barnehagen. Ett av de områdene Bergen kommune har valgt å satse på, er tjenesten tospråklig assistanse. I dette informasjonsskrivet gis det retning for hvordan tospråklige assistenter og barnehagene skal samarbeide for å styrke språkforståelsen til minoritetsspråklige barnehagebarn.

Mandat

Bystyret har fattet et vedtak² om at tjenesten tospråklig assistanse skal ha et mandat og et tydelig innhold:

Det skal arbeides for at tospråklige barn får en positiv tospråklig utvikling. Tospråklig assistent og barnehage skal ha ansvar for at barnet utvikler både førstespråk (morsmål) og andrespråk (norsk).

Tildeling

Barnehagene søker om tospråklig assistent på bakgrunn av barnehagens og barnas behov. Det blir gjort en vurdering ut fra disponible ressurser. Barnehagene blir tildelt timer pr. uke i en gitt periode, men ved store behov i andre barnehager, kan det bli gjort endringer i løpet av perioden.

Det er Fagavdeling barnehage og skole som tildeler timer til barnehagene. Tospråklig assistanse kan tildeles barnehager som i sine barnegrupper har flerspråklige barn som:

- har stort behov for språklig støtte på morsmål/førstespråk
- er nyankommet til Norge
- møter spesielt store språklige, sosiale og kulturelle utfordringer i inkluderingsprosessen i barnehage.

¹ <https://www.udir.no/om-udir/tilskudd-og-prosjektmidler/midler-kommuner/minoritetsspraklige-i-barnehage/>

² Sak 156/12 (18.06.2012)

Tjenesten må også ses i sammenheng med resten av tilskuddsordningen.

Styringsdokumenter

Bergen kommune knytter tilskuddet til Kunnskapsdepartementets strategi «Kompetanse for framtidens barnehage. Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018-2022»³, som er forankret i den nye Rammeplan for barnehagen – innhold og oppgaver⁴. Strategien presenterer fire tematiske satsningsområder:

- Barnehagen som pedagogisk virksomhet
- Kommunikasjon og språk
- Et inkluderende miljø for omsorg, lek, læring og danning
- Barnehagens verdigrunnlag

Disse områdene vil danne grunnlaget for de tospråklige assistentenes arbeid i barnehagene, og for tjenestens kompetanseheving framover (se **Tema for kompetanseheving**).

Målsettinger for tjenesten

De tospråklige assistentene skal bidra til:

- at alle barn i barnehagen integreres i et fellesskap
- brobygging og kulturformidling mellom barna i barnehagen
- at barna forstår og blir forstått
- synliggjøring av språklig og kulturelt mangfold i barnehagen

De tospråklige assistentenes rolle

De tospråklige assistentene skal være en del av de daglige aktivitetene med barna i barnehagen. De skal bidra til at barn får en positiv flerspråklig utvikling, både på første- og

³ <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/kompetansestrategi-barnehage/>

⁴ <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

andrespråkene. Det er ofte i det uformelle samværet og samspillet mellom barna og mellom barn og voksne at den viktigste språklæringen skjer. Det er den meningsfulle bruken av språk knyttet til barnas hverdags erfaringer som må være grunnlaget for språkarbeidet.⁵

En viktig oppgave er også å sikre at barn får delta likeverdig i lek og hverdagsaktiviteter, i større eller mindre grupper. De tospråklige assistentenes oppgave er å støtte barna slik at de kan kommunisere med alle i barnehagen og delta likeverdig. Dette sikrer også barnas rett til medvirkning, ved at barna får muligheter til å uttrykke tanker, følelser og meninger, for derigjennom å kunne bidra og medvirke til barnehagens daglige virksomhet.

De tospråklige assistentene kan bidra til å synliggjøre språklig og kulturelt mangfold gjennom sitt arbeid i barnehagen. Når tospråklige assistenter er med i aktiviteter som inkluderer hele barnegrupper, kan de være med på å sette et positivt fokus på språklig og kulturelt mangfold i barnehagen, og dermed styrke barnehagen som en interkulturell arena.

Rammeplanen sier at «[b]arnehagen skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene». De tospråklige assistentene kan være med på å skape gode dialoger med foreldrene, ved at foreldre får muligheten til å kommunisere med barnehagen på et språk de behersker godt. Et godt foreldresamarbeid er grunnleggende for å ivareta barna, skape trygghet og legge til rette for et godt og inkluderende språkmiljø.

Samarbeid med barnehagen

For å sikre målsettingene for tjenesten kreves et godt samarbeid mellom de tospråklige assistentene og barnehagen. Tospråklige assistenter skal delta i de daglige aktivitetene i barnegruppene, og det forutsetter at styrer/pedagogisk leder gir nødvendig informasjon til de tospråklige assistentene, slik at de kan arbeide i tråd med barnehagens planer.

Styrer og pedagogisk leder har ansvaret for å sette i gang arbeidet med en samarbeidsavtale (se vedlegg 1). Samarbeidsavtalen skal avklare roller og arbeidsoppgaver i lys av barnas behov for støtte.

Samarbeidsavtalen sendes avdelingsleder for tospråklige assistenter så snart den er utarbeidet:

⁵ Bleken (2004) i Gjervan m.fl. (2006). *Se mangfold!* Oslo: Cappelen Akademisk forlag

Samarbeid med migrasjonspedagoger

Fagavdeling barnehage og skole, seksjon barnehage har migrasjonspedagoger som skal veilede på systemnivå for å utvikle og tilrettelegge barnehagens språkmiljø, hjelpe barnehagene til å implementere en interkulturell praksis og tilrettelegge barnehagens interkulturelle leke- og læringsmiljø.

Migrasjonspedagogene kan også samarbeide med de tospråklige assistentene ved å veilede dem med utgangspunkt i det arbeidet samarbeidsavtalen mellom tospråklig assistent og barnehage beskriver. Den enkelte barnehage vil få informasjon om når disse veiledningene eventuelt skal finne sted.

Tema for kompetanseheving våren 2019

Tjenesten tospråklig assistanse skal være en lærende organisasjon. Dette skal gjenspeiles i de temaene som blir tatt opp på planleggingsdager og teammøter. Temaene skal danne grunnlaget for profesjonsetiske refleksjoner, forelesninger og diskusjoner i grupper og plenum. Dette halvåret vil temaene være:

- Rammeplan for barnehagen
- Barne- og ungdomsarbeiderfaget
- Barnevernet – i forbindelse med foreldresamarbeid

De tospråklige assistentene deltar på planleggingsdagene som følger Bergen kommunes skolerute. Temamøtene blir arrangert i de månedene hvor det ikke er planleggingsdager. En oversikt over dette blir sendt til barnehagene hvert halvår.

Vedlegg 2 Intervjuguide

Fase 1: Rammesetting	1. Løst prat Uformell prat
Fase 2: Erfaringer	2. Informasjon Her skal jeg si kort om temaet for samtale, bakgrunn og formål og forklare taushetsplikt og anonymitet. Spør om noe er uklart og om deltakeren har noen spørsmål. Avklarer om det fortsatt er greit at jeg bruker lydopptak og starter opptak.
Fase 3: Fokusering	3. Overgangsspørsmål: Hva slags erfaring har du med å være morsmålsassistent i barnehage? Hvor lang erfaring har du?

<p>Fase 4:</p> <p>Tilbakeblikk</p>	<p>4. Nøkkelspørsmål:</p> <p>Hvilken rolle har du i det daglige i forhold til de tospråklige barna?</p> <p>Har du noen eksempler på aktiviteter du har brukt for å arbeide med de tospråklige barnas språkutvikling?</p> <p>Opplever du at tospråklige assistenter har en positiv virkning på flerspråklige barns språkutvikling?</p> <p>Hva tenker du er det viktigste du kan gjøre for at barn lærer språk?</p> <p>Hva vil du si er utfordringer i din jobb når det gjelder flerspråklige barn sin språkutvikling?</p> <p>Er det et skille på når dere bruker norsk sammen og når førstespråket brukes?</p>
<p>Fase 5:</p> <p>Oppsummering</p>	<p>5. Oppsummering</p> <p>Oppsummere funn? (ble gjort underveis)</p> <p>Har jeg forstått deg riktig? (ble gjort underveis)</p> <p>Er det noe du vil legge til?</p>

Vedlegg 3 Godkjenning fra NSD

NSD sin vurdering

[Skriv ut](#)**Prosjekttittel**

Morsmålsassistenter

Referansenummer

109280

Registrert

07.02.2019 av

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Dag Orseth

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student**Prosjektperiode**

01.02.2019 - 31.05.2019

Status

10.02.2019 - Vurdert

Vurdering (1)**10.02.2019 - Vurdert**

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 10.02.2019. Behandlingen kan starte.

Vedlegg 4 Samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet” tospråklige assistenter i barnehagen”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på hvordan tospråklige assistenter i barnehagen kan være en ressurs som gir flerspråklige barn støtte i å utvikle førstespråket, samtidig som de utvikler andrespråket. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg er en student som skal skrive en bachelor innenfor barnehagelærerutdanningen og i forbindelse med den ønsker jeg å intervju noen tospråklige assistenter med erfaring fra barnehage.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at vi møtes for et intervju, der jeg tar lydopptak av samtalen. Det vil ta deg ca. en time. Intervjuet vil inneholde spørsmål som handler om hvilke erfaringer og tanker du har med å være tospråklig assistent i barnehagen. Dine svar fra intervjuet blir registrert elektronisk og brukt i min bachelor oppgave.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil kun bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Lydopptaket skal bli tatt med diktafon og etter jeg har skrevet ned det som blir sagt under intervjuet, blir det slettet.
- I min bachelor oppgave kan det være interessant å få med hvor mange års erfaring du har med å være morsmålsassistent og hvilke språk du snakker. Jeg kommer nok også til å nevne at du bor i Bergen kommune. Ellers vil resten av dine personopplysninger være anonymisert. Dersom noe av det nevnte ovenfor ønskes å bli anonymisert, er det helt greit.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 31.05.19. Etter avsluttet forskningsprosjekt vil dine opplysninger bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Dine opplysninger vil behandles basert på ditt samtykke.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studiet, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Veileder:
 - Mail:
 - Tlf:
- Student:
 - Mail:
 - Tlf:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS,
 - Mail: personverntjenester@nsd.no)
 - Telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Veileder

Student

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet morsmålsassistenter, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et personlig intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 31.05.19.
